

4

Afscheid van de leden Geurts (CDA) en Agnes Mulder (CDA)

Aan de orde is **het afscheid van de leden Geurts (CDA) en Agnes Mulder (CDA)**.

De voorzitter:

Aan de orde is het afscheid van twee collega's. We beginnen met collega Agnes Mulder, omdat zij de eerste was die mij informeerde over haar vertrek. Dus mochten mensen zich afvragen waarom we met haar beginnen: dit is de rationaliteit erachter. Ik begin met het voorlezen van haar brief.

"Geachte Voorzitter, beste Vera,

Ruim tien jaar geleden kreeg ik vanuit Drenthe de vraag of ik namens het CDA naar Den Haag wilde om een stem te zijn voor onze mooie regio. Iedere keer als ik vanuit Assen naar Den Haag ging en het Kamergebouw binnenliep, dan had ik het gevoel dat ik dat niet alleenig deed, maar dat met mij Groningers en Drenten de Kamer inliepen. Dat gevoel is een voorrecht en dat maakt deze plek in onze samenleving een heel bijzondere plek. Daar ben ik mij iedere dag van bewust geweest.

En dan kom je op de kern van ons mooie werk en voor mij is dat met liefde opkomen voor mensen die niet gehoord of gezien worden. Mijn drijfveer is te vinden in Mattheus 6: 'Richt eerst uw aandacht op zijn koninkrijk en op het doen van zijn wil, dan zult u ook al het andere krijgen. Maak u dus geen zorgen over de dag van morgen. Morgen ziet u wel weer, u hebt al genoeg aan de zorgen van vandaag.'

Dit was mijn trouwtekst en toen ik een paar jaar geleden ging scheiden, voelde dat even niet meer als mijn tekst. Dat was een zware periode en dan kom je erachter hoeveel fijne mensen er in je leven zijn: mijn ouders, broers en hun vriendinnen, mijn vrienden, fijne collega's en al die geweldige mensen die ons hier iedere dag ondersteunen. Dan ben je een gezegend mens.

Het is deze tekst geweest die mij inspireerde om mij in te zetten voor de inwoners van Groningen en Drenthe. Voor heel Nederland, maar ook daarbuiten. Voor slachtoffers wereldwijd. Voor mensenrechten. Voor Oeigoeren, verdrukten, vaak vrouwen. Voor jezidi's, Mahsa Amini en met haar vele anderen in Iran en hier in Nederland.

Voorzitter. De reis van onze commissie voor Buitenlandse Zaken begin dit jaar naar het door oorlog getroffen Kyiv, Boetsja en Irpin heeft een onuitwisbare indruk op mij gemaakt: stilstaan bij de slachtoffers van onnodige Russische agressie en geïnspireerd worden door de veerkracht van de inwoners van Oekraïne.

Mijn dank is aan eenieder die zich tijdens deze reis voor onze veiligheid heeft ingezet. De moeilijke omstandigheden waarin Nederlandse ambassades en het personeel wereldwijd aan de slag zijn, raken mij. Met name de inzet van Nederlandse militairen, die onze waarden in het buitenland verdedigen, blijven mij bij.

Oorlog zo dicht bij huis maakt dat we weer met elkaar weten dat democratie niet gratis is. In zijn indrukwekkende speech in de senaat sprak president Zelensky ons afgelopen week toe dat hij er grote waardering voor heeft dat Nederland zich uitspreekt voor vrijheid, de rechtsstaat en democratie. Democratie vergt een alerte houding van eenieder van ons: kritisch bevragen in plaats van uitgaan van aannames, openstaan voor elkaar en samen op zoek willen gaan naar een oplossing voor de problemen die op ons pad komen. Dat gaat om houding en gedrag en een positieve cultuur waarin je elkaar opbouwend benadert. Dat wens ik alle collega's toe. Want wie wind zaait, zal storm oogsten.

Voorzitter. Als parlement hebben we de samenwerking gezocht op het gebied van klimaat en energie. Oppositie en coalitie hebben een initiatiefklimaatwet gemaakt en ik ben er trots op dat we als Tweede Kamer hebben laten zien dat we naar de lange termijn kijken en daar serieuze stappen voor zetten.

Ik ben dankbaar dat ik mij al die jaren heb mogen inzetten voor onze inwoners, organisaties en ondernemers. Dat ging van klimaat en energie, werkgelegenheid in Noord-Nederland, mensenrechten, gedupeerden van de mijnbouw in Groningen, Drenthe, Friesland, Twente en Limburg tot inwoners van het door oorlog getroffen Oekraïne.

Toen ik de Kamer in kwam, had ik binnen een week mijn maidenspeech en sprak ik over dienend leiderschap. Dat doe ik nog steeds. Op deze manier heb ik altijd geprobeerd van onderop de informatie uit de regio zelf op te halen. Nu krijg ik opnieuw de vraag om mij in te zetten voor het Noorden, deze keer vanuit ondernemend Noord-Nederland. Daarmee komt een einde aan twintig jaar als volksvertegenwoordiger in de Provinciale Staten van Drenthe, de gemeenteraad van Assen en de Tweede Kamer. Vanuit een hele andere rol verwacht ik vanuit het maatschappelijk middenveld een bijdrage te kunnen blijven leveren aan de samenleving.

Mijn werk als Kamerlid heb ik alleen kunnen doen door het vertrouwen, de steun en de inspiratie van heel veel kiezers en partijgenoten en de samenwerking met vele mensen, internationaal, nationaal, provinciaal en lokaal. Daar ben ik hun enorm dankbaar voor.

Ik ga dus weer terug naar mijn regio, want daar kom ik weg. En daar kijk ik naar uit.

Een hartelijke groet,

Agnes Mulder."

(Applaus)

De voorzitter:

Beste Agnes. Toen je in 2012 in de Kamer arriveerde, zei je dat je je voelde "als een brugpieper die de Thorbeckezaal moest vinden". En dan is nu het moment aangebroken dat je de Kamer gaat verlaten. Ik denk dat het vinden van de Thorbeckezaal en andere zalen je nu geen problemen meer oplevert, hoewel we allemaal een beetje hebben moeten wennen aan de tijdelijke behuizing.

Ruim tien jaar heb je je ingezet om je politieke idealen te verwezenlijken. Dat deed je dan ook met veel enthousiasme en grote passie. Al die tijd was een rode draad in je inbreng de uitspraak die je deed in je maidenspeech op 26 september 2012: "De overheid dient de burger primair met vertrouwen en niet met controle tegemoet te treden." Je kon toen waarschijnlijk niet vermoeden dat dit thema de jaren van je Kamerlidmaatschap zou gaan domineren. Bij vele onderwerpen die op de politieke agenda hebben gestaan of nu nog steeds aandacht vragen, was het vraagstuk van vertrouwen of controle een belangrijk onderwerp. Dat geldt zeker ook voor het onderwerp waarover je heel vaak het woord hebt gevoerd: de gaswinning in Groningen en de consequenties die dat heeft gehad voor de inwoners van Groningen en Drenthe.

Bij de vele debatten die we over Groningen en de aardgaswinning hebben gevoerd, waren je bijdragen altijd glashelder. Je kon het zelf zo ferm zeggen: veiligheid gaat boven alles. Dat komt ook door wat je zelf noemt als inspiratiebron voor je politieke handelen: het christelijke geloof. Je zegt daarover dat je parallellen kunt trekken tussen moderne managementstijlen en leiderschapstypen én het verhaal van Jezus Christus. Dan doel je op "dienend leiderschap", ook een thema dat vaak in je bijdragen naar voren kwam, naast het vertrouwen tussen overheid en burger. En natuurlijk zijn die twee thema's ook nauw verwant.

Ik denk dat de motivatie om aandacht te vragen voor de kwesties die niet per se landelijk zijn, ook voorkomt uit het feit dat je wortels liggen in het noorden van het land. Je politieke loopbaan is begonnen — ik denk dat iedereen dat inmiddels weet — in Drenthe. Je was lid van de Provinciale Staten van die provincie en ook heb je de CDA-fractie geleid in de gemeenteraad van Assen, de plaats waar je met veel plezier woont, al noem jij je auto ook vaak je tweede huis. Je hebt er aardig wat kilometers op zitten. Gelukkig is autorijden een grote hobby van je. Dat kan eigenlijk ook bijna niet anders als de TT Assen in je achtertuin is.

En nu, na je Kamerlidmaatschap, ga je werken voor VNO-NCW in het Noorden. Zoals je zelf zei: "Ik ga weer terug naar mijn regio, want daar kom ik weg. En daar kijk ik erg naar uit." Je zei tegen mij toen we elkaar spraken dat deze functie helemaal een match is. De belangen van de regio bracht je in het Kamerwerk ook al naar voren, want je filosofie is: wat goed is voor Drenthe, is ook goed voor bijvoorbeeld Zeeland en Limburg. Een wapenfeit in dat verband is je succesvolle inzet om de Johan Willem Frisokazerne in Assen in ieder geval gedeeltelijk open te houden.

Een ander onderwerp waarover je vaak het woord voerde, was het belang van het midden- en kleinbedrijf. Daarbij springt in het oog de aangenomen initiatiefwet voor het tegengaan van late betalingen. Dankzij jou, de heer Monasch en de heer Nijboer moeten kleine leveranciers binnen 60 dagen worden betaald door de bedrijven waaraan ze leveren. Overschrijdt een bedrijf deze termijn, dan kan het op een boete rekenen.

Nu zijn dat allemaal onderwerpen die hoogst serieus zijn, maar er is daarnaast ook altijd ruimte voor humor bij jou. Dankzij jouw schaterlach, die je al vanaf 100 meter kunt horen, weet iedereen in je wijde omgeving direct dat je je ergens vrolijk over maakt.

Beste Agnes, met jouw vertrek verliezen we helaas weer een ervaren Kamerlid en ook een zeer gewaardeerde voorzitter van de commissie Economische Zaken en Klimaat. Ondanks dat deze baan zoals je zelf zegt een match is, gaan kennis en netwerk voor deze Kamer verloren. Als je terugkijkt naar de afgelopen tien jaar hoop ik van harte dat je een periode afsluit waarin je hebt kunnen verwezenlijken wat je voor ogen stond toen je als brugpieper hier begon. Namens alle collega's wens ik je alle goeds in je persoonlijke en werkzame leven.

Dan wil ik mevrouw Agnes Mulder vragen om naar voren te komen, want het heeft Zijne Majesteit de Koning behaagd om haar te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

(Applaus)

(Mevrouw Mulder krijgt de versierselen behorend bij de benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau opgespeld.)

(Applaus)

De voorzitter:

Ook al zijn het er twee vandaag, we gaan ze alle twee met voldoende aandacht voordragen. De bijdrage van de heer Geurts is iets korter.

"Geachte Voorzitter, beste Vera,

'Nooit ga ik de politiek in', zei ik vaak tegen mijn familie." Je dochter zit in de Voorzittersloge: welkom. "Het was een reactie op het harde werken van wijlen mijn vader, die zo'n 36 jaar actief is geweest in de lokale en provinciale politiek. Toen al zag ik van dichtbij dat politiek hard werken is, met meestal weinig waardering.

Die opstelling veranderde toen Nederland in 2001 werd getroffen door de mond-en-klauwzeeruitbraak. Ons bedrijf is toen, net als vele andere, geruimd. De manier waarop dat gebeurde, was in mijn ogen ontoelaatbaar. Dit onrecht maakte dat ik niet langer aan de zijlijn kon blijven staan en actief werd in de agrarische belangenbehartiging en de politiek.

Bijna elf jaar had ik het voorrecht om Kamerlid te mogen zijn. Maar aan die periode komt een einde. Vanuit een andere rol mag ik dienstbaar blijven aan onze samenleving. Recent ben ik benoemd en beëdigd als waarnemend burgemeester van de gemeente Maasdriel. Dat Nederland vandoor een klein land is met grote verschillen bleek toen velen van u het Gelderse Maasdriel even moesten opzoeken.

Nu zou ik vandaag nog vele zaken met u kunnen delen, zoals de absurd vele moties, de aanleiding van de omgekeerde Nederlandse vlaggen, het diepere gevoel van onvrede of de wanhoop in ogen van hele redelijke mensen et cetera. Maar ik kies ervoor om het samen te vatten in een indringende oproep aan ons allen. De grote vraagstukken van deze tijd kunnen we alleen met elkaar oplossen. Alleen door beter naar elkaar te luisteren en serieus te kijken naar wat er speelt, kunnen we de echte problemen aanpakken.

Via u wil ik mijn fractieleden, onze fractiemedewerkers, allen die ons verder als Kamerleden ondersteunen en collega-Kamerleden van harte bedanken voor de samenwerking. Ik wens u allen Gods zegen toe.

Het ga u allen goed,

Jaco Geurts."

(Applaus)

De voorzitter:
Beste Jaco,

Jij kwam op dezelfde dag als Agnes Mulder in de Kamer. Jullie trokken veel samen op in de fractie. En nu verlaten jullie ook samen dit ambt. Je zou bijna denken dat toeval niet bestaat. Bij elkaar opgeteld vertrekt vandaag meer dan twintig jaar ervaring uit de Kamer. Natuurlijk is dat niet iets waar ik om juich. Maar je hebt de keuze gemaakt je loopbaan ergens anders voort te zetten. Je wordt waarnemend burgemeester van de gemeente Maasdriel. Je vertelde mij: ik zocht niet, maar ze vonden mij.

In de ruim tien jaar waarin je als Kamerlid voor het CDA actief was, heb je je altijd opgeworpen als ambassadeur van de agrarische sector. Nooit werd je moe om te wijzen op het grote belang van die sector, het enthousiasme van de mensen die er werken en de liefde waarmee zij hun vak uitoefenen.

Dat heeft je ook veel tegenwind opgeleverd. Je hebt je echter nooit laten weerhouden om consequent je standpunten te blijven uitdragen. Ik geloof dat vriend en vijand begrepen dat jij stevige uitspraken deed vanuit oprechte liefde voor het boerenbedrijf, waar je zelf ook actief bent geweest.

Maar je eerste stappen in het werkende leven heb je eigenlijk niet daar gezet. Je begon je carrière in de machinebouw en pas later hield je een varkenshouderij in Kootwijkerbroek. In dat metier heb je zelf ook moeten omgaan met een grote tegenslag; je zei het zelf net al in je brief. Er brak mond-en-klauwzeer uit, met alle gevolgen van dien. Je zag met lede ogen aan hoe gezonde dieren moesten worden gedood. Hoe de overheid toen met mensen omging, deed je pijn. Het was voor jou de drijfveer om de politiek in te gaan, met de centrale vraag: wat betekent overheidsbeleid voor mensen en ondernemers?

Zelf heb je ooit gezegd in een interview: "Tot 2001 deed ik weinig aan politiek. Mijn familie moet nog weleens lachen omdat ik zei: politiek, daar ga ik me nooit mee bemoeien." Het leven liep anders.

De ervaring met jouw bedrijf heeft ook sterk bijgedragen aan de manier waarop je de sector hier in de Kamer een stem hebt gegeven. Daarbij hanteerde je vaak een — zo mag ik dat toch wel noemen — assertieve debatstijl. Voor bijvoorbeeld het plaatsen van een lekker stevige interruptie ben je nooit teruggeschrokken.

Al met al leverden jouw pittige uitspraken door de jaren heen je de goede reputatie op van boerenbeschermheer. Zo kwam je met de initiatiefnota Een eerlijke boterham. Die

ging over het versterken van de voedselketen. Je introduceerde ook de voedselscheidsrechter. Aanvankelijk werd daar wat lacherig over gedaan, maar langzamerhand groeide het begrip voor een instantie die zich buigt over bijvoorbeeld supermarkten die toeleveranciers onder druk zetten. Als ik het goed begrepen heb, heb jij zelfs voor elkaar gekregen dat dit in het regeerakkoord van 2017 werd opgenomen.

De reputatie van boerenbeschermheer versterkte je met enig genoegen door in je werkkamer een paar kaplaarzen neer te zetten. Die stonden in de buurt van drie beeldjes, die je won als "boerenpoliticus van het jaar", van website melkvee.nl. Ik denk dat je die titel als een soort geuzennaam hebt beschouwd. Het ging zelfs zo ver dat je je bemoeide met de drankjes die verkocht werden in de Tweede Kamer, want je had liever sap uit de Betuwe dan het veganistische bloedsinaasappelsap met "sprankelend Alpenwater" van een bedrijf uit Londen.

Je wilde in je loopbaan hier duidelijk over het voetlicht brengen dat in het boerenbedrijf niet alles in een zwart-witschema moet worden bekeken. In het verlengde daarvan: minder overheid en minder Haagse bemoeienis. Wat je miste, vooral naar de landbouw toe, is dat datgene wat men doet gewaardeerd wordt. "Randstaddenken" noemde je dat. Je politieke tegenstanders wisten dus heel goed waar je stond. Ondanks dat je in het debat soms onwrikbaar kon zijn, overheerste achter de schermen de collegialiteit.

In de laatste periode van je Kamerlidmaatschap ben je een bredere koers gaan varen. Je werd woordvoerder Infrastructuur, Wonen, Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet. En omdat het bloed nu eenmaal kruipt waar het niet gaan kan, nam je natuurlijk het voorzitterschap van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op je.

Je inspiratie heb je altijd gevonden in het evangelie. Niet voor niets begin je je biografie op de website van de Tweede Kamer met de uitspraak: "Alles in afhankelijkheid van Hem". Zelf zeg je daarover dat je bij tijd en wijle, met vallen en opstaan, en vaker achter dan voor de schermen, iets van die drijfveer liet zien, bijvoorbeeld door bij een debat aandacht te vragen voor de dankdag voor gewas en arbeid.

Door je zichtbaarheid in de landbouwdiscussies zou je kunnen vergeten dat je ook over andere onderwerpen een mening moest vormen. Dat vond je niet altijd makkelijk. "Af en toe is het heel intensief en ingewikkeld. Ik voel me soms net Salomo. Als Kamerlid moet je beslissen over zaken waarvoor geen richtlijnen of regels zijn, zoals over de missie naar Mali; militairen stellen daar hun leven in de waagschaal."

Beste Jaco, we verliezen met jou een markante en uitgesproken collega, die niet de schijnwerpers opzocht, maar wel duidelijk zijn stempel kon drukken op onze beraadslagingen. Ook voor jou hoop ik dat je nieuwe bestemming je dat brengt wat je ervan verwacht! Het ga je goed.

Ik wil ook aan jou vragen om naar voren te komen, want het heeft Zijne Majesteit de Koning behaagd om ook jou te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

(Applaus)

(De heer Geurts krijgt de versierselen behorend bij de benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau opgespeld.)

(Applaus)

De voorzitter:

Ik schors de vergadering voor vijftien minuten, zodat u afscheid kunt nemen in het ledenrestaurant.

De vergadering wordt van 15.21 uur tot 15.40 uur geschorst.